

Universitätsbibliothek Wuppertal

**DIONYSII || LAMBINI MON-||STROLIENSIS RE-||GII
PROFESSORIS,|| IN || Q. HORATIVM FLACCVM EX FIDE
ATQVE || AVCTORITATE COMPLVRIVM LIBRORVM
MANV-||scriptorum à se emendatum, et aliquoties
recogni-||tum, ...**

Horatius Flaccus, Quintus

Frankfurt/Main, 1577

Vorwort

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1066](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1066)

EVM tibi poëtam cōmendare non debeo, humanissime lector, vel cuius lectione omnes homines eruditi plurimum delectantur, vel qui suis ipsius virtutibus, atque ornamentis satis commendatur: quam obrem commentarios in eum olim scripserim, nunc in lucem proferam, rationem tibi fortassis afferre debeo. Non te morabor pluribus. Ego hunc poëtam partim mea sponte, partim doctorum virorum iudicium secutus, adolescens in primis amaui, semperque libentissimè legi: neque me ab eius lectione vel iuris ciuilibus studiis: vel potentiorum amicorum conuictus, & consuetudo: vel longinquæ, ac diuturnæ peregrinationes unquam abstrahere potuerunt. Sed, cum in hoc scriptore mihi pleræque partim aliquando obscuriora, neque satis ab iis, qui eum explanandum susceperant, declarata: partim iniuria temporis deprauata, quæ sine ope codicum manu scriptorum restitui non possent, esse viderentur: nihil mihi tum quidem dabatur aliud, quàm vt sperarem me talium librorum copiam aliquando habiturum: inter eà vero è philosophis, ac poëtis Græcis, & Latinis, ex antiquitatis Rom. monumentis: ex Athenæo, Pausania, Suida, Stobæo, ceteris, eà, quæ ad hunc poëtam lucis aliquid afferre posse mihi viderentur, studiosè colligere, ac notate non desinebam, vt iis vnà cum amicis vterer, non vt ea diuulgarem. Profectus sum tandem in Italiam cum viro clarissimo, Franc. Turnonio Cardinali. Romæ cum eam, quam votis, omnibusque antea expetiueram, veterum librorum copiam nactus essem, non putavi mihi oblatam de hominibus bene merendi occasionem, mea negligentia è manibus amittendam esse. Itaque vetera, quotquot potui, exemplaria vndique corrogata, alia eorum voluntate, quorum erant, in deuersorium meum transportanda curavi: alia, quia è suis locis auferre nefas erat, suis: quæque in bibliothecis inspexi, & consului. In bibliotheca Pontificis Rom. Vaticana, quæ mihi beneficio Gulielmi Sirleti, & Hieronymi eius fratris, & Federici Brutij, quoties mihi commodum erat, patebat, quinque libros antiquissimos, manûque scriptos reperi. Donatus Iannoctius Florentinus vnus qui fuerat amplissimi, atque ornatissimi viri Rhodolphi Cardinalis, eoque mortuo cum aliquot aliis Græcis, ac Latinis ad ipsum testamento peruenerat, mihi commodaui. A Gabriele Faerno, homine candidissimis moribus, vnum item commodatò accepi. Accesserunt duo quorum alter erat Rainutij Farnesij clarissimi Card. typis ille quidem excusus, sed cum antiquissimis, atque optimis codicibus comparatus, atque ex eorum fide, ac testimonio quam plurimis locis emendatus: alter Ludouico Vrsino Farnesiorum consobrino, adolescenti pudentissimo, ac probò, ab Annibale Caro donatus fuerat: in quo desiderabantur sermonum libri. Horum vtriusque mihi facta à dominis copia est, opera Fuluij Vrsini, hominis eruditissimi. Postremò mihi ex Italia reuerso, commentariis meis iam absolutis, liber item calamo scriptus, vetustissimus à Io. Tornesio, typographo Lugdunensi, nuper in speratò Lugduni oblatus est. Cum his igitur singulis libris cœpi Romæ attentissimè, atque accuratissimè vnum exemplum Horatianum typis descriptum conferre: contuli: lectionis varietatem, librorumque dissensionem conferendo notavi. Non est huius temporis, aut loci, lector erudite, pluribus verbis tibi commemorare, quantum mihi à vulgatis reperti sint discrepare. suis quæque locis vel per te, vel me indicante cognosces. Hoc tantum in presenti fatebor, me, hac tanta dissensione, ac discrepantia animaduersa, spe, animòque multo maiore ad commentarios meos informatos iam, seu potius inchoatos, quàm primùm absoluendos me contulisse, vt, si doctorum virorum iudicio digni essent, qui in manus hominum peruenirent, vtilisque studiosæ iuuentuti futuri viderentur, in publicum prodirent: sin minus, Qu. Horatius Flaccus saltem & antiquorum librorum auxilio, & mea opera restitutus quodam modo reuiuisceret, ac renasceret. Nunc de commentariis meis, quid te ab eis expectare velim, quidque in eis conficiendis secutus sim, pauca dicam. Primùm Horatium ipsius auctoris sententia studio sissimè inuestigata, & perquisita, similibusque locis inter se comparatis, explicatè, ac declaratè: Deinde, quæcumque mihi visus est à poetis, & philosophis Græcis, qui quidem existunt, fuisse, aut mutuatus esse, ea è fontibus petita, tuis oculis optima fide subieci: Tum, quæ ad Græcorum historias, fabulasque pertinent, etiam ea è Græcis ipsis, & poetarum Græcorum scholiastis excerpta, tibi proposui, tibi que produxi: neque solum produxi, verùm etiam Latine omnia ferè reddidi. Præter eà Græca omnia loquendi genera, in quibus creber, & frequens est Horatius, diligenter obseruavi, notavi, indicaui: vim, pondus, elegantiam verborum ostendi: Horatianam Latine loquendi rationem cum optimorum Latini sermonis auctorum Plauti, Terentij, Lucretij, Catulli, Ciceronis, Cæsaris, Sallustij, Virgilij, Tibullij, Propertij, T. Liuij loquendi consuetudine congruere demonstraui. Præter eà si qua verba lectiora, aut si qua loquendi genera cinnfora sapius, & pluribus locis ab eo esse vsurpata animaduerti, ea diligenter collecta, sub vno quasi aspectu, quam aptissimo potui loco, vt adolescentis quærendi labore leuarem, collocaui. Postremo per quam multos auctorum Græcorum, & Latinorum locos quasi aliud agens, occasione tamen oblata & corruptos restitui, & obscuros declaravi.

Rectam autem vocum scribendarum rationem, quam orthographiam Græci nominant, eam sum secutus, quæ plerisque doctissimis atatis nostræ viris probatur, quæque in veteribus, & fide dignis marmoribus reperitur. exempli causa hæc nomina, sic typis describenda curavi, *Mæcenas, Paullus, Messalla, Sulpicius, Mucius, Scævola, Hirtius, Cascellius, Petrus, Calpurnius, Tiberis, Etruscus, Brundisium, Aricia, &c.* Tum hæc, hoc modo, *filua, hiems, seculum, maror, & mareo, calum, hadus, nuntius, conuicium, otium, auctor, edera, heres, aënus, &c.* Tum hæc, quæ ab vno veluti fonte manant, cum diphthongo æ. *fatius, fanus, facundus, femina, fanum.* hæc autem, quæ è Græca voce non nata sunt, cum diphthongo œ. *pæna, pœnitet.* illa autem *pane, panuria, cum diphth. æ.* non quòd alia eorum sit origo, sed quòd talem scripturam confirmant antiqua monumenta, veteresque membranæ. In his porro *sumsi, contemsi, comsi, promsi, demsi: sumtus, contemtus, comtus, promtus, demtus.* & in his *emtus, ademtus,*

exemptus

exemptus, interemptus, peremptus, primū antiquissimi Grammatici auctoritatem: deinde rationem, ac veritatem ipsam sum secutus. Marij igitur Victorini, qui Aelij Donati fuit æqualis, hæc verba sunt in lib. e orthographia. Nam *hiems, & sumpsit, & insumpsit, & dempsit, sine dubio per m. s. scribetis: & quando in harum vocum mentionem incidimus, nec consumptum, nec emptum, nec redemptum, nec temptat, nec attemptat, & similia istis, pr. p. t. scribetis vitiose, sed, ut ego scripsi, iuxta m. t. ponetis*. Multum quidem apud nos valere debet tanti Grammatici sententia, atque auctoritas: sed, si quis huius scripturæ rationem quoque flagitabit, ea verò est in promptu posita, minimeque obscura. Sed priusquam progrediar longius, etiam atque etiam abs te peto, lector humanissime, ut tibi hoc persuadeas, me & officio adductum, & necessitate quadam coactum de his rebus, quæ Grammaticorum sunt, hoc loco disputare. Nam, præterquam quòd consilium meum harum vocum ita scribendarum tibi probatum esse volo, quidam amicus meus, vir cum primis doctus, cum mihi prorsus assentiretur, rogauit me, ut tibi huius consilij, factique mei rationem exponerem. Non debet igitur supinum à sui præteriti vel leg. vel natura discrepare, neque vllam omnino litteram, quæ in præteriti, aut in præterito non fuerit, assumere, præter eas, quæ supinorum sunt propriæ, quales sunt s, & t. nam in duplici x potestate s. inest. Cum igitur hæc verba *emo, redimo, adimo, eximo, interimo, perimo* & in præsentibus, & in præteritis littera p. acent: supina quoque, eadem vacare debent: itaque scribenda sunt, *emtum, redemptum, ademptum, &c.* De his autem, *sumo, promo, mmo, como, demo*, & similibus, dico præter naturam liquidam m. quæ est horum verborum littera quodammodo genialis, id est, à qua ceteri modi, ceteraque tempora oriuntur, ac gignuntur, quam Græci characteristicam appellant, dico inquam, præter illius litteræ naturam, p. in eorum præteritis, & supinis interponi. Nam liquidam, quæ fuit in præteriti, vel periti in præterito, ut *premo pressi*, vel, si forte seruetur, nullam præterea assumit consonantem: ut *emo emi, gemo genui*, Idemque de liquidam n. sentiendum: ut *sino sinui, pono posui, sperno sperni*: in quibus perit: *cano cecini, geno, seu gigno, genui*: in quibus retinetur. P. autem in præteritis eorum verborum duntaxat intercedit, quorum in præteriti vel b. inerat, vel hoc ipsum p. qualia sunt *sorbeo, scribo, nubo, sculpo, arpo, rapio*. Nam b. & p. litteræ sunt inter se affines, & cognatæ: facileque altera in alterius locum migrat. quòd item de m. & p. dici non potest: quæ litteræ ita sunt inter se dissimiles, & dispares, ut altera cum altera nunquam commutari possit. Iam verò, in quorum verborum præteritis p. inest, ut in his *sorpsi, scripsi, nupsi, sculpsi, carpsi, apui*, & similibus, etiam in eorundem supinis p. reperitur, ut *sortitum, scriptum, nuptum, sculptum, carptum, raptum*, & similibus, alioquin nullum eius in supino vestigium apparere debet. Neque me mouet alius quidam nobilis grammicus, qui tradidit m. ante t. sine p. propter euphoniā, scribi non solere. Atqui cacophonia est potius, multo em lenior, & faciliior, & suauior pronuntiatio est harum vocum ita scriptarum sine p. *sumptum, contemptum, pronum, &c.* Eo autem tempore nata est hæc vitiosa scribendi consuetudo, quo tempore barbaries, ignorantiaque Latini sermonis non modò Galliam nostram, verum etiam Italiam, ceterasque orbis terrarum partes occupauit: & quidem ex eorum inepta opinione nata, qui arbitrabantur, m. ante s. & t. sine p. neque scribi debere, neque pronuntiarī posse. In idem horum vocabulorum foedissima, & corruptissima scriptura manauit: quæ etiam in quibusdam libris manu scriptis, atque adeò in nonnullis veterum marmorum fragmentis reperitur, *hiem, contemptno, dampnatus, antempna, sollempnis, alumpnus, temptare, Pomptina tribus*. quæ nondum me puero è libris, qui tunc typis excudebantur, penitus erat sublata: nunc autem ab omnibus viris litteratis repudiata, ab omnibus libris vulgatis funditus deleta est. Quòd si huiusmodi scripturæ m. edum, ac vitium in his vocibus, veritate expugnante, ac peruicente correctum est, cur non item in illis *sumpsi, prompsi, contempsi*, & similibus, in his, *emptum, interemptum*, & similibus, corrigetur, cum eandem in vtrisque rationem valere videamus? Ego quidem hanc peruersam scribendi consuetudinem, quæ vsque ad hoc tempus in talibus vocibus hæret, nunc tandem, horatiæ te nebris ex Italia, Gallia, Germaniæque fugatis, litterarumque luce nationibus omnibus reddita, daedio censeo esse tollendam. Quòd si qui a me dissentient, malentque inueteratum rudium sæculorum errorem pertinaciter defendere, quam vocem rationis audire: primū mei me facti conscientia consolabor, quòd etiam in re leui, paruique momenti meam sententiam hominibus simpliciter, seduloque aperui: deinde ab illis etiam, ut, si sibi licere volunt, cum vulgo sine metu reprehensionis errare, mihi liceat cum paucis doctis sine ilpa temeritatis & auctoritatem Victorini, & rationem sequi, sed nimis multa de nugis. Nunc igitur Horatiæ lyrae modos, ac numeros audiamus. Vale.